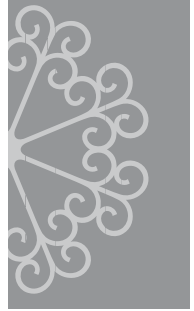

בית מדרש

279

בשבילי הפרשה

פרשת וישב תשע"ח

זמני כניסת השבת

Baltimore, MD	4:25
Brooklyn, NY	4:10
Chicago, IL	3:59
Johannesburg, S. Africa	6:33
Lakewood/Deal, NJ	4:13
London, UK	3:36
Los Angeles, CA	4:25
Manchester, UK	3:32
Monsey, NY	4:09
Montreal, Quebec	3:52
Toronto, Ontario	4:22
Yerushalayim	4:00
Zurich, Switzerland	4:17

בשבילי הלכה

ע"י הרב הגאון מאיר צבי שפיצר שליט"א
הערות בעניני הלכה. הלכה למעשה יש לשאול לרב

וישב

מלבין פני חבירו ברבים

ב"מ נ"ט נח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ולא ילבין פני חבירו ברבים. ולמדו כן מתמר דתניב היא מוצאת וכו'. ועל תוס' דגרסו מוצת, ופי' בנין ציון דלכא"ל ה'ל' השתדלה ע"י הפתילים ואל"כ היתה אומרת להדיא שהוא בא עליה, אלא דרשת הגמ' כיון דכבר היא מוצת באש, וא"כ אם לא היה מודה אז לא היה אפשר לה לומר להדיא שהוא בא עליה.

ובתוס' סוטה י' ע"ב הק' אמאי אינו בכלל יהרג ואל יעבור ובשערי תשובה מרבינו יונה ש"ג קל"ט כתב דהוא אבק שפיקות דמים. וכתבו אחרונים דלפי"ז לא ק' ק' תוס'.

אבל במאירי ברכות מ"ג כ' דכל ענין זה שיפיל עצמו הוא רק דרך צחות. וע"ע מאירי סוטה י' ועוד. וכע"ז משמע בחינוך מצוה ר"מ.

ומשמע דסברי דהא דאמר נח לו לאדם הוא רק דרך ראי וכן מותר לעשות, אבל אין חיוב.

ועל מנחת שלמה מהגאון הגרש"ז זצ"ל סוסי"ז' שהקשה שאם מלבין פניו הוא כרציחה א"כ היה שייך בו פיקוח נפש בשבת, ובדאי אסור לחלל שבת כדי שלא לבייש את חבירו. (ומסברא היה נראה כי פיקוח נפש משום לחלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה, ולא שייך זה במלבין פניו. ונראה דלא נחית לפרש כן כי באמת אינו משום חלל עליו שבת אחת וכו', ועמש"כ במק"א בדברי הגר"ז והר"ן ועוד).

ולכא"ל י"ל דבסנה"ל ע"ד למדו עיקר הדין דרציחה יש בו דין יהרג ואל יעבור, מסברא דמאי חזית דמאי דידך סומק טפי. ונמצא דסברא הוא ולא פסוק. ולפי"ז י"ל דאח"כ כפי איסורי התורה, הא דכתב וחי בהם דפיקוח נפש דוחה שבת וכדומה, כ"ז דוקא בחיות ממש ולא במלבין פנים, אבל לענין יהרג ואל יעבור, תולה בסברא, ומסברא באמת מלבין פני חבירו הוי כמו רוצח. ובזה מיושב ק"ל מנח"ש.

וכבר העירו לתוס' ושע"ת אמאי אמרו בגמ' לישן נח לו לאדם, אם חיוב הוא.

ועוד העירו האחרונים על המאירי וחינוך דאם מעיקר הדין יעבור ואל יהרג הרי דעת הרמב"ם פ"ה מ"סוסי' התורה ה"א דמקום דיעבור ואל יהרג אסור להחמיר על עצמו. ויותר מזה, דאפילו לתוס' בע"ז כ"ז ע"ב דסברי דשרי להחמיר, הלא כתב בשו"ע י"ד קנ"ז א' דהיינו דוקא אם יש שם גוי המאסו ומכונן להעבירו על הדת. וכע"ז כתב הרדב"ז ח"ג תתפ"ה (תמ"ד) במעשה שאמרו על הריב"א שמסר נפשו שלא לאכול ביו"כ בהיותו חולה וכתב דע"כ אין זה נכון אפילו לפי האחרונים דס"ל דמותו למסור נפשו וז"ל מ"מ הני מילי במקום דאיכא קידוש השם שמסר עצמו על דתו יתברך אבל מי שהוא חולה שיש בו סכנה ואמדהו לאכול יש לו לאכול ואפילו על הספק עכ"ל. וכע"ז הביא המ"ב סי' תרל"ח סק"ה בשם ס' אר"ה כלל ס' סי' ח' (ומבוא גם בפ"ת י"ד קנ"ה ד'). והארנו במק"א.

וא"כ מדוע לא יזכו הצדיקים לשלוח בעור
לם הזה בשכר מצוות אלו?

ביאר מרן ראש הישיבה הגאון רבי נחום
פרצוביץ' זצוק"ל: אין כוונת המדרש לומר
שכל שכרם של הצדיקים הוא רק בעולם
הבא ואין להם שכר בעולם הזה כלל, אלא
כוונת המדרש היא שמקום השכר הוא
העוה"ב, והעולם הזה הוא מקום לעמל וער
בודת ה', וע"כ נטענת הטענה על הצדיקים
למה מבקשים הם שלוח בעולם הזה שנועד
לעמל ועבודת ה"ת דווקא על ידי קשיים
ועמידה בנסיונות, ואילו לשלוח ולמנוחה
יזכו הצדיקים רק בעולם הבא. ולפיכך אין
ראוי להם לבקש שלוח בעולם הזה.

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. (לז,א)

ביקש יעקב לישוב בשלוח קפץ
עליו רוגזו של יוסף, צדיקים
מבקשים לישוב בשלוח, אומר
הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמ
תוקן להם לעוה"ב, אלא שמבק
שים לישוב בשלוח בעוה"ז. (רש"י

זברי הוותיקו

פס' ב)

צריך ביאור, דהנה אף כי שכר המצוות
הוא לעולם הבא, אך יש מצוות שעליהן כן
נאמר שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה,

לצו להמתין לאוניה הבאה.

ביום ראשון י"ז בכסלו הפציצו היפנים
את הבסיס הצבאי האמריקאי בפרל הר
בור ופרצה מלחמת יפן-ארה"ב. מרגע זה
כבר לא הפליגו אוניות מיפן לעבר ארה"ב
ותלמידי הישיבה נאלצו להישאר בשנחאי.
באותו זמן נדמה היה שהייתה זו החמצה
היסטורית, החמצה שגרמה לכך שתלמידי
הישיבה נשארו בשנחאי עד סוף המלחמה
ולא עברו לארה"ב.

אולם לאחר סיום המלחמה התברר
גודל הנס. באותם ימים שלטו היפנים
בכל האזור המזרחי של האוקיינוס השקט.
ספינות מלחמה וצוללות יפניות היו פזר
רות בכל האזור ומיד עם פרוץ המלחמה
מול ארה"ב נלכדו כל האוניות שעשו את
דרך לארה"ב וכל הנוסעים נשלחו למח
נות ריכוז בדרום מזרח אסיה שם הוחזקו
בתנאים קשים ובעינויים איומים. בזכות
שמירת השבת נשארו כל תלמידי הישיבה
בשנחאי, שם עברו בשלום את ימי המלח
מה הנוראה כשהם שומרים על סדרי הלי
מוד בישיבה כמימים ימימה.

שמירת השבת שהצילה

מיד כאשר הגיעו תלמידי הישי
בה לעיר שנחאי החלו בהשתד
לויות לקבלת אישורי הגירה לא
רצות הברית.

תודות להשתדלותו הנמרצת
של הגאון רבי אברהם קלמנר
ביץ' זצוק"ל, לקראת חודש כסלו
תש"ב נראה היה שהמאמצים נשאו פרי
ותלמידי הישיבה יקבלו אישורי הגירה
לארה"ב. ביום חמישי י"ד בכסלו הגיעו
אשרות לכמה עשרות מתלמידי הישיבה.
כל שנשאר לתלמידים לעשות, רק להחתים
את האשרות בקונסוליה האמריקאית בש
נחאי, אולם ביום שישי הקונסוליה הייתה
סגורה לרגל יום אידם. הייתה זו שאלה של
פיקוח נפש האם לגשת להחתים את האש
רות למחרת, ביום השבת. תלמידי הישיבה
החליטו להחמיר על עצמם, לא לחלל את
יום השבת, אלא להמתין ליום ראשון. כתר
צאה מאיחור זה, הפסידו התלמידים את
האוניה שהפליגה לארצות הברית והם נא

זברי הימים

ביאור המילה 'לאמר'

ז. ותתפשוהו בבגדו לאמר שכבה עמי - כאן ג"כ יש לומר שהפירוש הוא פשוט שלא אמרה לו כלום, אלא שתפישת הבגד היתה כמו אמירה אליו לומר שכבה עמי. ויש לומר עוד שאחרי שידעה וראתה שלא יסכים עמה יוסף, בקשה ממנו רק שיאמר את המלים "שכבה עמי" ולא יותר, ויוסף הבין שאם ינבל את פיו לומר מלים אלו הוא יכשל לגמרי. ופירוש לאמר שיוסף יגיד בעצמו המילים שכבה עמי.

ח. ותקרא לאנשי ביתה ותאמר להם לאמר ראו הביא לנו איש עברי לצחק בנו - הנה אשת פוטיפר הבינה שיוסף הנו בחזקת כשרות אצל בעלה, וכדי שיאמין שאמנם קרה הסיפור שהיא מספרת היא בקשה מאנשי ביתה שהם יתחילו לומר שהוא בא לצחק גם בנו. אלא שעד עכשיו שתקו כיון שראו שגדול הוא אצל פוטיפר, אבל משראו שגם בה בא לצחק, מעכשיו באים הם להרבות הטענה עליו. ופירוש לאמר שאנשי ביתה יאמרו לפוטיפר גם בנו רצה לצחק.

ט. ותדבר אליו כדברים האלה לאמר - פוטיפר אמר לאשתו שהוא יודע שיוסף הוא איש צדיק, והוא יהיה לבז אם יאמרו על יוסף עלילה זו ואמרה כדברים האלה עשה יוסף ואתה גם יכול לאמר כן לאחרים.

י. ויהי כשמע אדוני את דברי אשתו אשר דיברה אליו לאמר - כנ"ל.

יא. וישאל את סריסי פרעה אשר אתו במשמר בית אדניו לאמר מדוע פנכם רעים היום - ידוע בשם מרן ר' ישראל סלנטר זצ"ל דפניו של אדם אם הם זעופים, כבור ברשות הרבים הם שמזיק לכל אלו אשר בסביבתו. ואמר יוסף להם שכנראה יש משהו שמעיק להם, ולכל בעי' יש פתרון אבל למה צריך שיהיו לכם פנים רעים היום, אפשר גם לחייך ובמקביל לטפל בבעי'. ופירוש לאמר הוא כאילו אמר - תדברו לעצמכם ותגידו למה פניכם רעים.

עולה, ר"ל שחוזר למעלתו ומעתה ראוי שתצא ממנו מלכות בית דוד והגיע הזמן להזדווג אליו. ופירוש 'לתמר לאמר' היינו לאמר לתמר.

ג. וישאל את אנשי מקומה לאמר איה הקדשה היא בעינים - רעהו העדלמי של יהודה היה חס על כבודו של יהודה ולא רצה לשאול איה הקדשה להדיא כדי שלא יובן לאנשי המקום המעשה אשר עשה יהודה, לכן שאל שאלות צדדיות לסבב את השיחה כדי שיאמרו הם איה הקדשה מבלי שיצטרך לשאול להדיא. ופירוש לאמר, ששאל את אנשי המקום כדי שהם יאמרו לו.

ד. ויוגד ליהודה לאמר זנתה תמר כלתך וגם הנה הרה לזנונים - כתב ע"ז האלשיך הק' דמבואר במדרש רבה פרשה פ"ה שתמר היתה אומרת בבית המרחץ אל תדחקו כרסי כי מלכים הוא טעון ע"כ. הרי שקבלה היתה בידה שיש לה תאומים מלכים, וזה היה ידוע לה מתחילת ההריון עוד לפני שהוכר ההריון לאחרים. לכן דייק הכתוב שרק ויהי כמשלש חדשים שהוגד ליהודה שתמר זנתה, כי אז יכלו גם לומר לו שגם הרה לזנונים. ופירוש לאמר ויוגד ליהודה רק כמשלש חדשים כדי לאמר לו שהרה לזנונים.

ה. והיא שלחה אל חמיה לאמר - הכוונה כאן היא כמש"כ לעיל על הכתוב 'וישאל את אנשי מקומה', כי כמו שהעדולמי חס על כבודו של יהודה כן גם תמר לא רצתה שיהיה מובן לשליח שהביא הערבון שמדובר ביהודה, ושלחה ע"מ שיהודה יאמר מעצמו אם הוא רוצה אבל היא לא תגיד ולא תרמוז. וכשראתה שלא אמר שום דבר הלכה היא בעצמה ואמרה בינו לבניה, הכר נא. ופירוש 'לאמר' שהוא בעצמו יאמר.

ו. ותקח המילדת ותקשור על ידו שני לאמר זה יצא ראשונה - כאן הפירוש הוא פשוט, שאם ירצה מישהו לדעת איזה יצא ראשון יוכל השני לומר לו זה יצא ראשונה.

הנה פירושה הפשוט של תיבת "לאמר" הוא לומר דבר זה לאחרים, דוגמת 'וידבר ה' אל משה לאמר' - ר"ל לומר דיבור זה לבני ישראל. ובמקום שכתוב תיבת לאמר ואין הכוונה כפשוטה להעביר דיבור זה לאחרים צריך עיון לעמוד על כוונת התורה הק' בזה.

בפרשת וישב כתוב י"א פעמים "לאמר" וכל אחד מהם צריך פירוש וביאור.

א. וימצאהו איש והנה תעה בשדה וישאלהו האיש לאמר מה תבקש - מובא בשם הקוצק'ער זצ"ל שהאיש, שהוא המלאך גבריאל כמש"כ רש"י, נתן בזה עצה ליוסף הצדיק שעכשיו מתחיל ירידתו לגלות מצרים. אם יהודי מוצא את עצמו "תעה בשדה" כדאי שישאל את עצמה "מה תבקש", כי ודאי הקב"ה שלח אותו למקום הזה עם שליחות לדבר מה.

מסופר על הגאון ר' מרדכי פורגמנסקי זצ"ל שנסע עם מוהל אחד ברכבת בפרברי פריז על מנת למול תינוק שנמצא מרחק מה מפריז. בטעות לא ירדו מהרכבת בתחנה הנכונה והגיעו למקום אחר, המוהל נהיה לחוץ כי יום ערב שבת היה והי' נראה שתעו בדרך. כשעמדו בתחנת רכבת לחזור למקום אליו היו מיועדים מתחילה להגיע, ניגש אליהם יהודי והודיע שהוא מחפש מוהל עבור בנו. אמר על זה אחר כך הגר"מ פורגמנסקי שכתוב על הגר 'ותלך ותתע במדבר באר שבע', וכתב ע"ז רש"י שם מלמד שחזרה לגילולי בית אביה, ע"כ. וקשה איזה רמז יש כאן בפסוק שחזרה לגילולי בית אביה. ואמר שיהודי יש לו בכל מקום ובכל רגע מה שמוטל עליו לכבוד שמים, ולכן יהודי אף פעם אינו "תועה במדבר", ואם כתוב על הגר "ותלך ותתע" סימן הוא זה שחזרה לגילולי בית אביה. "ואם נמצאים אנו במקום הרחוק הזה, סימן שלהקב"ה יש שליחות שעלינו לקיים".

ב. ויוגד לתמר לאמר הנה חמיק עלה תמנתה - פירש בזה האלשיך הק' שתמר היתה בתו של שם. והנה למעלה כתוב 'וירד יהודה מאת אחיו', ואחז"ל 'הורידוהו מגדולתו'. והוכיח האלשיך הק' מסדר עולם שזמן ירידה זו היתה אחת עשרה שנה. ומעתה הוגד לשם (או לאחר שדומה לשם) לאמר לתמר הנה חמיק

Beyond the Boundaries

Harav Hagaon Meir Wahrsager Shlita

In this week's parashah we read about Yosef Hatzaddik's tremendous *nisayon* with the wife of Potiphar and his *gevurah* in withstanding that *nisayon*, which created the foundation for the *kedushah* of Klal Yisrael.

The Gemara (*Yoma* 35b) famously teaches that Yosef obligates the *resha'im*. If a *rasha* stands before the Heavenly Court and claims that he was handsome, and his yetzer hara overpowered him with an uncontrollable *taavah*, he is told, "You were no more handsome than Yosef, whom the *passuk* describes as *יָפֵה תֹאֵר וְיָפֵה מְרֹאָה*."

This Gemara is difficult to understand, however. How could Yosef Hatzaddik obligate the *resha'im*? Elsewhere (*Sotah* 36b), the Gemara cites an opinion that when Potiphar's wife tried endlessly to entice him to sin, Yosef eventually reached a point where he nearly succumbed, and only a vision of his father's image empowered him to persevere.

Apparently, even Yosef Hatzaddik couldn't pass the *nisayon* on his own! He was able to pass it only because he received a Heavenly vision of Yaakov Avinu. If so, every other person, including the *resha'im*, could argue that had they experienced a vision of, say, the *meshgiach* Rav Yerucham appearing before them as they were about to transgress, they wouldn't have transgressed either! Or even if an image of their father had appeared to them each time they wanted to sleep a little longer, they, too, wouldn't have missed *Zman Krias Shema*!

Chazal's statement in *Yoma* is difficult to understand for another reason as well. The Gemara teaches that Hillel obligates the poor, Rabbi Elazar ben Charsum obligates the rich, and Yosef obligates the *resha'im*. But how can we ordinary people be compared to these giants? Are we really expected to measure up to Yosef Hatzaddik, or to Tanna'im like Hillel and Rabbi Elazar ben Charsum? We have no inkling of the greatness of these people! So how can they obligate us?

The Vision Comes from Merit

The *sefer Achas Sha'alti* offers a beautiful explanation, using each of

these two questions to answer the other. Had Yosef Hatzaddik withstood the *nisayon* completely on his own, then his example could not obligate others. Yet even Yosef Hatzaddik needed to experience an almost supernatural revelation in order to stand strong.

How did Yosef manage to persevere? He pushed himself to the limits of his ability, and at the point when he used up every last ounce of strength, and the *nisayon* was no longer in the realm of his control, that's when Hakadosh Baruch Hu stepped in and granted him the revelation of Yaakov Avinu that empowered him to withstand the *nisayon*. Yosef *did* exhibit enormous strength in withstanding the *nisayon*, but he didn't do it himself – he needed *siyatta d'Shmaya*.

Indeed, the Gemara (*Succah* 52b) teaches that a person's yetzer hara overwhelms him every day, and if not for Hashem's help, the person would not be able to withstand the yetzer hara.

It's not only Yosef Hatzaddik who merits this help. We all do, even with all the yetzer haras of modern technology, provided we push ourselves to the limits and fight to withstand the yetzer hara as much as we can. Yosef obligates the *resha'im* because his example teaches that when a person does whatever is in his power to overcome his *nisyonos*, Hashem will step in with *siyatta d'Shmaya* that is beyond nature and reveal to him *kochos* he never knew he possessed.

Escaping the Yetzer Hara's Stranglehold

How did Yosef fight against his yetzer hara? The Gemara (*Bava Basra* 109b) uses the words *ביצרו בשפוט*: he belittled and mocked his yetzer hara. The Gemara in *Yoma* describes how Potiphar's wife went to great lengths to entice him, changing her clothes morning and evening, bribing him, and threatening him, and how Yosef consistently rebuffed her. On the *passuk*: *וַיְהִי כְדַבְרָהּ אֵל יוֹסֵף יוֹם יוֹם וְלֹא שָׁמַע אֲלֶיהָ לְשׁוֹב אֲצֵלָהּ לַהֲיֹת עִמָּה*, the Gemara explains that had he lain with her in this world, he would have been connected to her in Olam Haba as well.

Apparently, Yosef employed the strategy of telling himself what would happen to him if he were to succumb to the yetzer hara: he would have remained chained to Potiphar's wife in Olam Haba as well. He fought this battle with his yetzer hara nonstop, until that fateful day: וַיְהִי כִּהְיוֹם הַזֶּה: וַיָּבֹא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלֶאכֶתוֹ וַאֲיִן אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי הַבַּיִת שָׁם בְּבַיִת. At that point, he was stuck; he couldn't do it anymore. But even then he pushed himself to the very limit, at which point he experienced the revelation of Yaakov Avinu's image in the window: באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון.

Why in the window?

Yosef felt stuck, imprisoned in a house where sin beckoned unremittingly. This is a common tactic of the yetzer hara: it gets a person stuck in a situation of *cheit*, and then the person feels compelled to transgress. The *Mesillas Yesharim* says in several places that the yetzer hara has the power to place a person in a situation of *cheit*, where he feels stuck and imprisoned – and, as we know, a prisoner is powerless to extricate himself from his jail. He's sunk in the depths of *cheit*, with no way out.

How was Yosef extricated? Hashem showed him his father's image *in the window*. Previously, he thought there was no way out, but suddenly, he saw an opening, a hope. He had drawn on every ounce of strength he possessed, and at that point Hashem granted him the revelation that allowed him to free himself.

The revelation Yosef experienced was an expression of the connection he had strived to maintain with his father. Even in Mitzrayim, he had tried to hold onto the ways of the Avos and remain connected to his roots. At the time when he could no longer restrain himself, Hashem revealed that connection to him through a Heavenly vision.

Similarly, when a Yid pushes himself to the outer boundaries of his self-control, and even when he's in the depths of *cheit* he still searches for ways to extricate himself and not give in, then Hashem shows him a window, a way out, an opening through which to connect to the Avos.

That's why Yosef Hatzaddik obligates the *resha'im*.

The Chashmona'im Spurred Miracles

This idea is relevant to Chanukah as well. The Bach states in Hilchos Chanukah that the Yevanim were able to impose harsh decrees on Klal Yisrael because the Yidden were lax in their *avodah*, and only when the Chashmonaim exhibited *mesirus nefesh* in their battle of the few against the many, the weak against the strong, did Klal Yisrael merit miracles.

Rav Yerucham (*Daas Chochmah U'Mussar* 3) explains that *mesirus nefesh* brings *nissim*. There's a pattern, a recipe: if a person wants to merit miracles, says Rav Yerucham, he has to exhibit *mesirus nefesh*.

Is this some sort of *segulah*? No. Miracles are not something from outer space. The supernatural is built into Creation, except that when Hakadosh Baruch Hu created the world, He created a boundary called *teva*. In the realm of *teva*, the few generally cannot vanquish the many, the weak generally cannot defeat the strong, and oil that is sufficient for only one day cannot burn for eight days.

When a person pushes himself to the end of the constraints of *teva*, then Hakadosh Baruch Hu causes those constraints to melt away, and the person suddenly sees that there's a whole new realm beyond *teva*, a realm where the few *can* vanquish the many, the weak *can* defeat the strong, and oil *can* go on burning for eight days. Built into *teva* is the ability to transcend *teva* through *mesirus nefesh*.

We each have our own circumstances, our own nature, our own *teva*, and often, we think we can't make it; we're stuck. We only have to try, however, and push ourselves until our outer limits, and then supernatural *kochos* will be revealed. Sometimes, it's *kochos* within yourself, sometimes it's the connection to outside help, but you are guaranteed that if you push yourself, you'll have the *siyatta d'Shmaya* to defeat the yetzer hara.

That is the lesson of *mesirus nefesh* that we learn from Yosef Hatzaddik and from the Chashmonaim.

Gut Shabbos.

This week's Bishvilei Haparsha is sponsored by:

